

Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse Komisjoni tegevus 2009. aastal

TA Looduskaitse Komisjon jätkas tegutsemist Eesti Maaülikooli põllumajandus ja keskkonnainstituudi juures Tartus Veski tn.4 Baeri majas vastavalt 10.03.1998 Eesti Teaduste Akadeemia poolt kinnitatud põhimäärusele. Komisjoni juhatuse esimees on filosoofiadoktor prof. Urmas Tartes, aseesimehed bioloogiakandidaat Vilju Lilleleht ja bioloogiakandidaat Heiki Tamm (TÜ Botaanikaiaia direktor), teadussekretär Vaike Hang.

Komisjonis oli selle aasta tähtsamaks tööks esimehe Urmas Tartese juhtimisel uue **Eesti punase (raamatu) nimestiku koostamise lõpetamine**. Aasta lõpuks on punase (raamatu) nimestiku andmestik kõigile avalikult kõigile kasutatav Tartu Ülikooli Loodusmuuseumi eElurikkuse kodulehel <http://elurikkus.ut.ee/prmt.php?lang=est>.

Punase (raamatu) nimestiku tööst kokkuvõtete tegemisele pühendati ka komisjoni traditsiooniline ettekandepäev, seekord juba **48. Ettekandepäeva** teemaks oli **“Punane raamat – meie looduse peegel”**, toimus see 27. mail TÜ Botaanikaiaia õppeklassis Laial tn.38.

Ettekandepäeva sissejuhatuseks austati TA Looduskaitse Komisjoni veel ainukest asutajaliiget - akadeemik Hans Trassi kui 2009.aasta Kumari preemia laureaati. Ettekandeid pidasid raamatu koostajad järgmiselt:

- Urmas Tartes kõneles pikemalt punase raamatu nimestikust
- Ülle Kukk (EMÜ) – soontaimed
- Erich Kukk (TÜ) – vetikad
- akadeemik Erast Parmasto (EMÜ) – seened
- Tiina Randlane (TÜ) – samblikud
- Vilju Lilleleht (Eesti Ornitoloogiaühing) – linnud
- Urmas Tartes (EMÜ) – selgrootud
- Piret Pappel (Eesti Keskkonnaministeerium) – kahepaiksed ja roomajad
- Uudo Timm (Eesti Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus) – imetajad

Ettekandepäeva lõpetas Heiki Tamm (TÜ) teemal haruldaste taimeliikide kaitse ja botaanikaiaid.

Jätkati tegevust Läänemere kaitseks. Komisjon osales aktiivselt Nord Streami gaasitrassi piiriülese keskkonnamõjude hindamise töörühmas – tõsise koormuse kandja selles töörühmas oli komisjoni poolt geoloogiadoktor Ivar Puura. Eriti hinnatav on tema tegevus ohtude avalikustamisel meie Valitsusele, Keskkonnaministeeriumile ja muidugi ka avalikkusele.

Komisjoni juhatuse arutas 05. detsembril **Nabala karstiaia kaitsega seonduvaid küsimusi**. Juhatuse koosolekul osales ka akadeemik Anto Raukas.

2010.aastal tähistab Eesti looduskaitse 100. sünnipäeva. **Komisjon on abistanud Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakonda mitmete ajalooliste fotode jm materjalide laenutamisega.** Looduskaitse Komisjon andis Paikuse valda Seljametsa muuseumile geograafi, tuntud looduskaitsetegelase prof. Endel Varepi (Looduskaitse Komisjoni asutajaliige) fotode, artiklite, dokumentide koopiaid jm (30 nimetust; Paikuse varem Pustuski on E.Varepi kodukoht, kus ta ema oli aastakümneid koolijuhataja).

Komisjon esitas akadeemik Hans Trassi 2009.aasta Kumari looduskaitse preemia laureaadi kandidaadiks. Trass on veel ainuke 1955.aastal asutatud TA Looduskaitse Komisjoni asutajaliige (huvitav lisada, et Hans Trass oli järjest kolmas akadeemikust Kumari preemia laureaati Loit Reintami ja Erast Parmasto järel).H. Trassil on suuri teeneid sõjajärgse looduskaitse liikumise taastamisel. On üks esimesi sel teemal kirjutajaid, esineja, rääkimata tänuväärsest tööst ülikooli õppejõuna noore looduskaitsejate põlvkonna kasvatamisel. Preemiate üleandmisel Tallinna Loomaaias 11. mail 2009 oli laureaate kiituseks vaadata ka väljapanek (koostas V. Hang).

Koostati mitmeid avalikke näitusi. Komisjoni aseesimees ja tuntud ornitoloog Kumari preemia laureaat Vilju Lilleleht tähistas septembris 70. sünnipäeva. Sel puhul oli Baeri majas ülevaatenäitus tema senisest töötest.

80 aastat täitis septembris ka Austraalias elaval keemikul, botaanikul, heliloojal dr. Inno Salasool (Uus-Lõuna Walesi ülikool). Kuna Looduskaitse Komisjonil on temaga kauaaegsed töösidemed (esinenud ettekandepäevadel, koosolekutel, avaldanud komisjoni kogumikes artikleid jm.) siis juubilari osavõtul avasime Baeri majas veel teisegi näituse nii Inno Salasoo tegevuse kui ka tema isa, kuulsa Eesti Arhiivi Austraalias asutaja dr. Hugo Salasoo elutööst. Näitusevaatajaid oli välismaaltki, ka Austraaliast. Komisjoni kauaaegse aktiivse liikme akadeemik Loit Reintami 80 eluaasta töid-tegemisi valgustav näitus on praegu Baeri majas (näitused koostas V.Hang).

Komisjoni liikmete igapäevatöö on enamuses tihedalt seotud loodushoiu probleemidega (Ann Marvet, Toomas Frey, Heiki Tamm jt). Urmas Tartes jätkas putukate maailma tutvustamist ja hoidmist näituste ja visuaalsete vahendite kaudu. Äsja ilmus U. Tartesel (koos Arne Aderiga) – esimene algupärane loodusfotograafia õpik.

Vilma Kuusk on sel aastal põhjalikult uurinud Pärnu rannaniidu looduskaitseala ning teinud seal kaitsealuste taimeliikide leviku- ja seisundi revisjoni. 12 aasta eest oli ta teinud sealsamas revisjoni, sai huvitava võrdlusmaterjali.

Arno-Toomas Pihlakult ilmus hiljaaegu monograafia “Õhuhapniku probleemid”, äsja lisandus sellele uus raamat “Kilde isesüstitamise protsesside ja õhuhapniku probleemide uurimise ajaloost Eestis”.

Malev Margus jätkas sõja-ajal läände siirdunud metsateadlaste –looduskaitsetegelaste elutöö uurimist, kirjutas ettekande Tallinna Ülikoolis toimunud välis-eesti eriteadlaste konverentsile. Jätkas metsamajandite tegevuse uurimist.

Aleksander Maastik tegeleb jätkuvalt “Keskkonnatehnika” toimetamisega, pidas H. Treffneri gümnaasiumi õpilastele loenguid – veeringe ja vesiehitised.

Ingmar Ott esines samas – kõneledes järvede tervendamise teemadel. I. Ott töötas EL Veepoliitika Raamdirektiivi raames. Osaleb järvede ökoloogilise kvaliteedi klassifikatsiooni loomisel jm. Ilmunud rida artikleid. Uurinud järvi Meenikunno maastikukaitsealal, Karula rahvusparkis jm. tegelenud Saadjärve veetaseme aladamise problemaatikaga jm.

Koostöö jätkub EMÜ, ELUS-I, ELKS-I jt looduskaitse asutuste ja organisatsioonidega.

Möödunud aasta sügistalvel tegeleti ka komisjoni liikmeskonna küsimustega, sest mitmed senised liikmed on kas surnud või soovivad vanuse või mõne muu põhjuse tõttu aktiivsest tegevusest tagasi tõmbuda. Peeti sellekohaseid läbirääkisimi võimalike uute kandidaatidega, et 2010 kevadeks saaks esitada akadeemiale ettepanekud komisjoni koosseisu uuendamiseks.

Prof. Urmas Tartes
Eesti TA Looduskaitse Komisjoni esimees
05.01.2010